

De gouden eeuw



Wat was de mode in de gouden eeuw?

Voor de rijke mensen was het mode om kleding van hele dure stof te dragen. De allerrijkste mensen kleedden zich in het zwart. De dames hadden altijd een linnen mutsje op.

Zowel mannen als vrouwen droegen een witte kraag om hun hals, gemaakt van witte stof en ijzerdraad. Het was ongemakkelijk maar wel helemaal in!

Mannen droegen een kort fluwelen wambuis, korte pofbroek en lage gespschoenen. De mannen droegen lang haar en een hoed. Kindermode bestond niet.

Tulpenmanie

In de gouden eeuw waren tulpen helemaal geweldig. Ze kwamen van origine uit Turkije. Men betaalde er fortuinen voor. Er werd flink gehandeld met de bollen, kooplieden kochten de bollen om ze weer zo duur mogelijk te verkopen. Als je bedenkt dat je voor 13000 gulden het volgende kunt kopen, **twee balen tarwe, vier balen rogge, vier sterke ossen acht vette varkens en 12 schapen.** Daarbij **2 vaten wijn** en vier kratten **bier, 2 vaten boter, 500 kilo kaas, een zilveren beker** een **bed** en om dit alles te vervoeren een **schip**. Kan jij je dan voorstellen dat de mensen in de gouden eeuw 13000 gulden voor een tulpenbol over hadden! (De Semper Augustus)

Dit ging goed, totdat men doorkreeg, dat de verschrikkelijk hoge prijzen voor een simpele tulpenbol belachelijk waren. Opeens waren ze niets meer waard. Een heleboel mensen, die geld geleend hadden om bollen te kopen, zaten opeens zwaar in de schuld!



Kermis

Kermis was topamusement, je kon er wafels eten, gesuikerde appels, koeken en warme garnalen. Ook kon je er een speelgoedkraam vinden en een kraam met glaswerk. Maar de meeste mensen kwamen toch wel om iets bijzonders te zien zoals een vrouw met drie borsten, een dansende beer, reuzen, dwergen, kalf met twee koppen, kikker met vijf poten enzovoorts.



Jan Klaassen

Deze beroemde poppenkastfiguur was enorm beroemd in de zeventiende eeuw. Het verhaal van hem staat in het lied 'Jan Klaassen was trompetter' van Rob de Nijs. Jan Klaassen

was getrouwd met Catrina, na zijn dienstdtijd maakte hij zijn ruzierijke huwelijk met haar onderwerp van zijn verhalen. Veel verhalen werden in de poppenkast verteld.

Huizen.

De rijken woonden in koopmanshuizen. De meeste mensen sliepen in een bedstede, alleen de echt rijke mensen in een hemelbed. De kinderen sliepen onder de bedstede en alleen bij de echte rijken hadden de kinderen een eigen kamer. De uitzet van een burger bestond vooral uit tafellakens, overhemden en slaapmutsen, en heel weinig handdoeken.



Cats schreef:

Wast uw handen, wast u tanden,
Dichwijls want het is goed
Maar wast zelden uw voet.
Doch wat nimmer geschied,
Wast uw hoofd zijn leven niet.

Het gewone volk

Het grauw, het gewone volk, had soms wel of geen werk. Ze konden gaan werken op een schip, maar dat was geen pretje. Wanneer ze geen werk hadden, moesten ze gaan stelen of bedelen, je had in die tijd nog geen uitkering.

Stelen en bedelen werd in die tijd niet geaccepteerd. Voor stelen werd je de stad uitgestuurd of je kreeg de doodstraf. Voor bedelen werd je als man naar het rasphuis gestuurd of als vrouw naar het spinhuis. Je moest daar heel lang en hard werken, en kreeg dan een beetje te eten. Er waren ook mensen die er weinig aan konden doen dat ze arm waren zoals oude mensen of weduwen. Die kregen soms geld van de stad en konden dan in kleine hofjes gaan wonen.

(hiernaast: raspen van keihard campêche-hout voor verfstof)



Kunst

De Gouden Eeuw is ook heel bekend om de schilders:

- Rembrandt: De Nachtwacht; Anatomische les; De staalmeesters (lichtinval)
- Rubens: (mollige vrouwen)
- Frans Hals: Maaltijd van de officieren..(veel portretten van groepen)



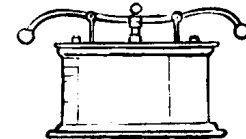
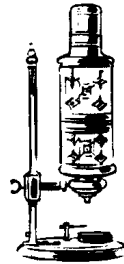
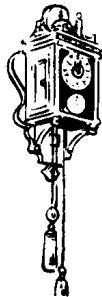
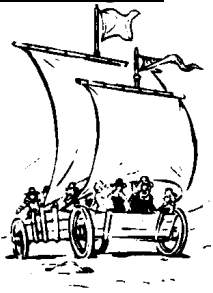
- Jan Steen: Sint Nicolaasfeest; Na het drinkgelag; De school.(rommelige huishoudens)
- Vermeer: Het Melkmeisje; De Brief. (licht en kleur)
- Breughel: De ekster op de galg; De boerenbruiloft.
- Jeroen Bosch: Verloren Zoon; De verzoeking van de heilige Antonius.
- Willem van de Velde + zoon: Zeegevechten.



Ook schrijvers raken bekend:

- P.C.Hoof: (in Muiderslot) Granida; De Nederlansche Historiën (27 boeken met geschiedenis).
- Joost van den Vondel: Het Stockske; Gijsbrecht van Aemstel; Lucifer en veel gedichten. (ook over politiek)
- Jacob Cats (veel gedichten om van te leren) Jantje zag eens pruimen hangen..
- Bredero: 'Groot Liedboek' met verzen; toneelstukken zoals De Spaanse Brabander.

Uitvindingen



- Zeilwagen: Simon Stevin.
- Slingeruurwerk: Christiaan Huygens (kon van alles net als Leonardo da Vinci).
- Microscop: Anthonie van Leeuwenhoek; verbeterd door Jan Swammerdam (bioloog).
- Brandspuit: Jan van der Heijden (ook straatlantaarns)
- Meren droogmalen met windmolens: Leeghwater.

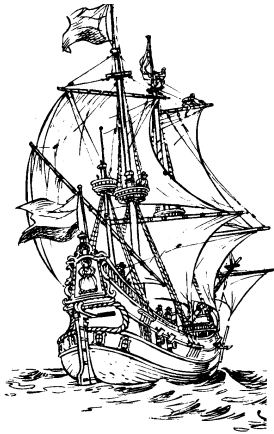
Beroemde dokter

In Leiden was een wereldberoemde dokter: Boerhave. Hij was wereldbekend: Een brief uit China, waarop alleen maar stond 'Boerhave Europa', kwam keurig aan in Leiden.

Hij schreef een aantal boeken, waarin hij afrekende met allerlei onzin, zoals 'gekookte paardenmest in azijn', waarmee de doktoren normaal hun patiënten behandelden, evenals het heel veel aders laten, waarbij bloed werd afgetapt.



Verenigde Oostindische Compagnie (V.O.C.)



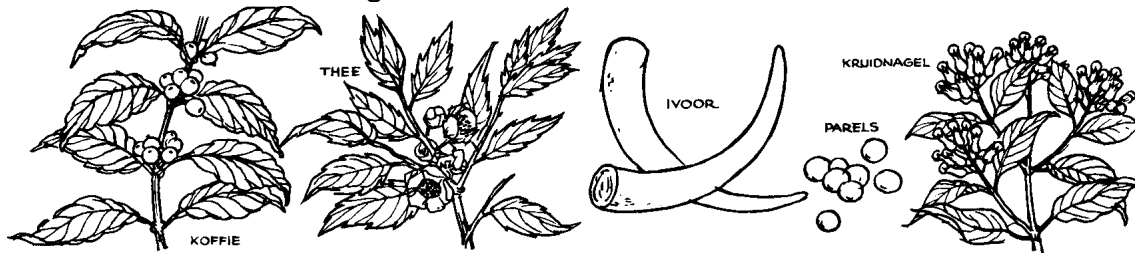
In 1602 opgericht door Johan van Oldenbarneveld en de Hollandse en Zeeuwse handelssteden.

De V.O.C. had eigen legertjes en schepen. De V.O.C. mocht hun handel zelf verdedigen; forten bouwen, vrede sluiten en oorlog voeren.

In Batavia zat Jan Pietersz. Coen, die alle concurrentie uitschakelde!

Er werd heel geld verdiend met de handel in specerijen; thee; ivoor en porselein.

De leiders waren de Heren Zeventien, die aan de Heerengracht in Amsterdam woonden.



De West Indische Compagnie (W.I.C.)

Deze werd opgericht in 1621. Ze dreef handel en stichtte nederzettingen in Noord- en Zuid-Amerika: Nieuw Amsterdam (New York); Brazilië; Suriname; Antillen en aan de Westkust van Afrika.

Ze verdienden veel geld met het vervoeren van **wapens naar Afrika**, vandaar **slaven naar Amerika** en vandaar **suiker en tabak terug** naar Nederland.

De Nederlandse Antillen en Suriname waren tussenopslagplaatsen voor slaven! De afstammelingen daarvan wonen er nog steeds. De Antillen (2 eilandengroepen) horen nog steeds bij Nederland.



Scholen

Overvolle klassen in tochtige schuren. Slechte onderwijzers, want het salaris is zo laag, dat ze bijbaantjes erbij moeten nemen zoals doodgraver; schoenlapper; klokkenluider of barbier. Lezen ging moeizaam, want er waren geen kinderboeken. Rekenen werd later gegeven volgens de boeken van Willem Bartjens.

De straffen waren heftig: de plak (om te slaan), de pechvogel (die kreeg je naar je toe geworpen en moest je dan terugbrengen!).

Veel aparte schooltjes voor de verschillende groepen mensen.



De normale vakken waren lezen en schrijven. Daarnaast kon je ook les krijgen in rekenen. Op de scholen voor de rijken werd ook les in muziek, schermen en balspelen gegeven. De lestijden waren van 's morgens 6.00 uur tot 's avonds 19.00 uur.

Fabriekjes

Vooraf aan de Zaan boven Amsterdam kwamen veel fabriekjes. Hier werden aangevoerde spullen verwerkt, zoals cacao, koffie en thee. Ook werden er noten uitgeperst → pinda's bijvoorbeeld.



Er kwamen ook porceleinfabriekjes in bijvoorbeeld Delft → Delfts blauw!

Ook de kledingindustrie begon steeds belangrijker te worden, zoals de lakenindustrie in Leiden. (laken was sterke stof voor kleding → een lakens pak)

Windmolens werden meestal gebruikt als 'motor'.



Ontdekkingsreizigers

Bekende ontdekkingsreizigers zijn: Heemskerk en Willem Barentsz. (Nova Zembla); Houtman en Keijzer (route Indië); Abel Tasman (Tasmanië; Nieuw zeeland; Australië).

